

בדלתיים פתוחות || האחיות פישביין ומלחמתן בטחנות הצדק

איך קורה ששתי אחיות קשישות מציגות עמדה מודרנית יותר מאשר בית המשפט?

אביגדור פלדמן 09.02.2017 06:00

על שבילי העפר המעלים אבק צורב ומובילים לבתי המשפט ברחבי הארץ, פוסעים המתדיינים הנושאים על גבם את הסכסוך המשפטי שהוביל אותם עד הלום, משל היו נמלים זעירות הנושאות גרגיר זבל הגדול פי כמה ממידתן, גרגיר ענק המוחץ אותן עד עפר, ובפיהן קריאה אחת: הסירו מעלינו את הגרגיר המאוס הזה. בנוף הזה של נמלים מותשות הבחנתי בשבוע שעבר בשתי נמלים, זעירות, רוטטות ממאמץ, הנעצרות כל כמה מטרים לנוח, נשענות אחת על אחותה. כי אכן אחיות הן, ג'ינה ואדית. האחת נולדה בשנת 1922 והשנייה בשנת 1927. הן הגיעו לבית הדין לעבודה ברחוב שוקן בתל אביב, מול פלאפל ג'ינה, מלוונות בידי שני מלאכים צחורי כנפיים, עו"ד אביעד איגרא ועו"ד קרן צפריר מן הקליניקה לסיוע משפטי לזקנים וניצולי שואה, הפקולטה למשפטים, אוניברסיטת בר-אילן. מאחוריהן נדמה לי שהבחנתי בצוות צילום המוביל מצלמה ובום על עגלה זעירה, מכין סרט דוקומנטרי לדוקאביב 2018 על זוג האחיות, אבל אולי דימיינתי. האחיות הגיעו מתנשפות לבניין ברחוב שוקן ועלו לקומה החמישית לאולם השופטת עידית איצקוביץ, בוגרת הפקולטה למשפטים בבואנוס איירס משנת 1980, עורכת דין בלשכה המשפטית של עיריית בואנוס איירס עד שנת 1989, אז עלתה לישראל. אדית בת ה-90 וג'ינה בת ה-95 התיישבו בקושי על ספסלי העץ הלא נוחים של בית הדין לעבודה. ומבוקשן? שאלה השופטת, "קצבת זקנה, קצבת נכות, קצבת ניידות?" "לא", אמר עו"ד איגרא (בהחלט איגרא רמא), "הן מבקשות קצבת שארים". "שארים?" שאלה השופטת, "למה מי מת?" "כל אחת מאיתנו", אמרה אדית הצעירה, "ויש לנו כבר חלקת קבר משותפת", אמרה ג'ינה בגאווה. מתברר כי התובעות מבקשות שהמוסד לביטוח לאומי יכיר בכל אחת מהן כזכאית לקצבת שארים עם מות אחותה. הן למעשה מבקשות כי הביטוח הלאומי יכיר בהן כידועות בציבור זו של זו. מחשבה מטרידה עברה במוחה של השופטת, "אתה רוצה להגיד ש... פנתה אל עו"ד איגרא, שניחש את המחשבה, "לא ולא", פטר את המחשבה, והניח בפני השופטת פסיקה הקובעת כי קיום יחסי מין אינו תנאי להכרה כידועים בציבור. רוח לשופטת והיא סיכמה את חיי שתי האחיות בכמה משפטים: התובעות גרות בדיר מוגן באותה יחידת דיור החל משנת 2007. התובעות מעולם לא נישאו, הן רווקות ואין להן ילדים. לתובעות חשבון בנק משותף, קצבאות הזקנה הועברו ועדיין מועברות לאותו חשבון. התובעות מנהלות את הכנסותיהן והוצאותיהן מאותו חשבון בנק. התובעות רכשו יחידות קבר צמודות. התובעות יצאו לחו"ל אך ורק ביחד בין 1995 ל-1998, זאת בהתבסס על רישום ביקורת גבולות מטעם משרד הפנים. צר לי שפסק הדין לא סוקר את כל חייהן של שתי האחיות. זה טבעם של פסקי דין, שאת החשוב מכל הם מכסים. מה היה קודם, ובעיקר בתקופת השואה? מניין הן האחיות פישביין (עצם הדג)? מפולין? אולי מלודז' כמו אמי, שלו חיה ולא נפטרה בדיר מוגן, היתה בערך בגילה של אדית. גם לה היתה אחות, כחמש שנים צעירה ממנה. אמי היתה בת 18 ואחותה בת 12 כשקם גטו לודז' והרעב והמחלות

פשוט. אחותה של אמי לא שרדה ומתה מטיפוס. אולי אדית דווקא הצליחה להציל את ג'ינה? זו האגדה שרקמתי לעצמי.

האמת היא שאדית וג'ינה נולדו בלייפציג בגרמניה ועזבו עם הוריהן בשנת 1936. בארץ הן גרו יחד בבית הוריהן, ג'ינה עבדה במשרדי חברת אל-על, ואילו אדית כקוסמטיקאית. לאחר מות הוריהן המשיכו לחיות זו במחיצתה של זו עד היום הזה. אז אדית היא לא אמא שלי, אז מה? זה לא מפחית מהסקרנות שלי לדעת מה יקרה להן בקומה החמישית של בית הדין לעבודה.

אדית וג'ינה מסרבות להמתין ליום מותן ולהותיר לזאת שתיוותר בחיים להתמודד עם שלטונות הביטוח הלאומי הידועים בקשיחותם, ובבירוקרטיה הפושה בהם. כפי שהיו יחד עד עתה, גם במאבק האחרון הזה הן יחד, והקליניקה הנפלאה לזכויות זקנים וניצולי שואה באוניברסיטת בר-אילן העמידה את עצמה לרשותן, והיא דורשת מהביטוח הלאומי להכיר בהן כ"ידועות בציבור", זו של זו.

הביטוי "ידועות בציבור" הוא רק מחצית הפסוק, והמלא הוא "אשתו — לרבות הידועה בציבור כאשתו והיא גרה עמו". האם מישהו מן הציבור טועה לחשוב כי אדית היא אִשְׁתָּה של ג'ינה או להפך? מובן שלא. אבל המלים הן רק מלים, והביטוי "ידועה בציבור" כבר הוטח פעם אחר פעם על סלעי המציאות והוא חל על בני זוג מאותו מין וכבר נגרע ממנו הצורך להוכיח קיום יחסי מין בין השניים. האם האחיות פישביין, שדבקו זו בזו כל כך הרבה שנים, לא ראויות להכרת המחוקק ולגמלת שארים של 1,400 שקל, בהינתן כי עם מות אחת מהן תיגרע ממשק הבית המשותף קצבת הזקנה שלה?

בית הדין האזורי לעבודה, שהכיר בחידוש ובהיתכנות של התביעה, לא קיבל אותה, כאומר "גדול עלי", ואיחל לאחיות בריאות טובה ואריכות ימים ולא חייב אותן בהוצאות. אין לי ספק כי האחיות פישביין העמיסו את הגרגיר הענק על כתפיהן השבירות ויצאו לדרך לבית הדין הארצי לעבודה בירושלים ומשם, מן הסתם, גם לבג"ץ. אלה האנשים שבונים את המשפט ודוחפים את הפרדה הזקנה והעצלה הזאת להתמודד עם עולם חדש ואמיץ ועם משפחה מסוג חדש.